

Lei-Document 64

9 oktober 2017

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Discussie over het eerste leerjaar Ad-opleiding – dat geen propedeuse (meer) mag heten...

Met een Ad-diploma of een verklaring voor het behalen van het eerste studie je aanmelden bij een wo-bachelor-opleiding...

Mag het wel of kan het niet? Wil men het niet?

Of beter: Waarom zou dit niet kunnen voor de Ad-student en wel voor een Bachelor-student?

En twee aanbevelingen:

- 1 Kom tot een andere aanpak voor het studie-advies (bsa) voor Ad-studenten... (pas na twee jaren, standaard, als de studie nog niet is afgerond – gelet op de gevolgen voor een bekostigd programma dat naar de Bachelor kan leiden)**
- 2 Geef standaard een hogeschoolverklaring af voor de eerste 60 studiepunten**

Aandachtspunten:

- Geen propedeuse (verplicht) voor de Ad-opleiding, maar wel 60 punten in het eerste leerjaar en een verklaring daarvoor: wat is het verschil?
- Waarom is voor universiteiten het eerste leerjaar van de Bachelor wel 'hbo' en het eerste leerjaar van de Ad niet?
- In de WHW is op veel plaatsen 60 studiepunten van het eerste leerjaar gelijkwaardig met een propedeuse – dus waarom geldt dit niet voor de bewijzen die daarvoor worden afgegeven?
- In de marge:
  - Wat te doen met het BSA als de Ad en de Bachelor straks eenzelfde eerste leerjaar blijven houden?
  - Er dient goed in de gaten te worden gehouden wat de consequenties zijn van het hebben van vier jaar hbo-bekostiging en de regeling voor het 'studie-voorschot-stelsel' die is gebaseerd op de Bachelor.

In dit nummer wordt wederom een oud punt behandeld, maar met een actualisering ervan vanwege de transformatie van de Ad van een hbo-programma naar een hbo-opleiding. Bovendien pakken we, zoals in andere nummers, ook nog een onduidelijkheid in de WHW mee. Een relevante onduidelijkheid, dat dan weer wel.

Het gaat om de mogelijke overstap na het eerste leerjaar in het hbo naar een bacheloropleiding in het wetenschappelijk onderwijs, dus van een hogeschool naar een universiteit. Dat is mogelijk als de ontvangende wo-opleiding daarvoor in de toelatingsvoorwaarden ruimte biedt, met gebruikmaking van de huidige wetgeving.

Echter, in de afgelopen jaren hebben zich problemen voorgedaan waarbij Ad-studenten door een universiteit werden geweigerd, omdat 'de doorstroom van de Ad naar de wo-bachelor niet in de wet staat', 'de Ad geen hbo-opleiding is', 'de propedeuse van de Ad niet gelijk is aan die van de Bachelor', en vergelijkbare argumenten. Soms is het 'onderhands' op te lossen, maar het is verstandig om alles eens goed op een rijtje te zetten, met de Ad als opleiding in aantocht en het niet noemen in de nieuwe wet dat de Ad-opleiding een propedeutische fase heeft c.q. niet hoeft te hebben. Dat doen we dus in dit nummer.

Propedeutische fase

Het draait allereerst om het hebben van een propedeutische fase (PF) binnen een opleiding in het hoger onderwijs. Het is wel duidelijk, denken we, wat de PF inhoudt en voor doel heeft. Studenten moeten de kans krijgen, samen met de opleiding, om zich nog eens goed op de studie te oriënteren, om te selecteren (zo nodig) en in voorkomend geval iets anders te gaan doen (verwijzing). Nu is veel daarvan al overgeheveld naar de fase voorafgaande aan de start, met allerlei activiteiten en de zgn. studiekeuzecheck, maar het blijven belangrijke functies van de PF.

Men heeft 'in het veld' het idee dat het hebben van de PF domweg een verplichting is. Vervolgens is men van mening dat altijd aan het eind van het eerste jaar een diploma wacht als alle onderwijs-eenheden zijn behaald, dus het 'propedeutisch examen (PE)' is afgelegd.

Fout.

We pakken de WHW erbij, zoals tot nu toe nog steeds geldend:

Artikel 7.8

1. Het instellingsbestuur kan in een bacheloropleiding in het wetenschappelijk onderwijs een propedeutische fase instellen.
2. Een bacheloropleiding in het hoger beroepsonderwijs omvat een propedeutische fase, die voor studenten als bedoeld in artikel 7.9a, eerste en tweede lid, een afwijkende inhoud kan hebben.
3. Aan de propedeutische fase is, voor zover in de onderwijs- en examenregeling niet anders is bepaald, een propedeutisch examen verbonden.
4. De studielast van de propedeutische fase waaraan een propedeutisch examen is verbonden, bedraagt 60 studiepunten. De studielast van de propedeutische fase van een duale bacheloropleiding bedraagt 60 studiepunten.
5. De propedeutische fase wordt met het oog op de toepassing van artikel 7.8b zodanig ingericht dat er sprake is van het verkrijgen van inzicht in de inhoud van de bacheloropleiding met de mogelijkheid van verwijzing en selectie aan het eind van die fase.

We zien dus:

- Universiteiten hebben geen verplichting in hun bacheloropleiding een PF te hebben. Als deze dus geen PF heeft, dan is er ook geen PE. Deze studenten ontvangen geen formeel diploma aan het eind van het voltooide eerste studiejaar.
- Hogescholen hebben geen keuze. Elke hbo-opleiding heeft een PF. Dat geldt voor elke leerlijn binnen de opleiding, dus ook voor degenen die de Ad volgen (nu nog een programma).
- Maar hogescholen hebben wel een keuze als het gaat om het PE. Ze hoeven geen examen te hebben d.w.z. dat ze niet verplicht worden een propedeusediploma uit te reiken.

- Maken ze de keuze voor een PE en een P-diploma, dan kent de PF een aantal van 60 studiepunten. Doen ze dat niet, dan mag de PF van een voltijdse en deeltijdse opleiding elke omvang kennen. Desnoods betreft het 30 punten, of 80, of... We hebben dit nog niet mogen constateren maar de WHW biedt wel deze opening.
- Als een hbo-opleiding een PE heeft, geldt dit voor alle leerlijnen, dus ook voor de huidige Ad. Het kan dus niet zo zijn dat de Bachelor-studenten wel een feestelijke uitreiking hebben, en de Ad-studenten niet. Gelijke monniken in de abdij, gelijke feestkappen.

Dus als een hbo-opleiding een PE heeft, betekent dit dat alle studenten een hbo-studiejaar van 60 studiepunten afronden, ten bewijze waarvan een P-diploma (getuigschrift) wordt uitgereikt. Laten we dit meenemen naar de volgende paragrafen.

Instream in wo-bachelor vanuit het hbo

Het gaat in dit nummer over de mogelijkheid om vanuit het hbo in te stromen in een wo-bachelor dan wel vanaf het begin daarmee te starten. Dat ligt niet voor de hand met een hbo-bachelor-diploma, want dan is de Master bij een universiteit een betere optie (hoewel het doen van het brugprogramma ook wel in diverse gevallen leidt tot een inschrijving in het derde jaar van de wo-bacheloropleiding).

Het is dus interessant om in ieder geval te kijken naar de volgende overstappen:

- Met een P-diploma van een hbo-opleiding (Bachelor-student)
- Met een P-diploma van een hbo-opleiding (Ad-student)
- Met een Ad-diploma
- Met een verklaring van het hebben behaald van de eerste 60 studiepunten (geen P-examen bij deze opleiding – voor de Bachelor- en de Ad-student).

We pakken de WHW erbij:

Artikel 7.28, lid 1a

Het instellingsbestuur kan met het oog op de inschrijving voor een bacheloropleiding aan een universiteit van de bezitter van een getuigschrift van een met goed gevolg afgelegd propedeutisch examen aan een instelling voor hoger onderwijs die niet in het bezit is van een diploma als bedoeld in artikel 7.24, eerste lid, dan wel een op grond van het tweede lid bij ministeriële regeling als ten minste gelijkwaardig aangemerkt onderscheidenlijk naar het oordeel van het instellingsbestuur daaraan ten minste gelijkwaardig diploma eisen dat hij aantoonst over kennis, inzicht en vaardigheden te beschikken om de bedoelde bacheloropleiding met goed gevolg af te ronden.

Dit artikel laat zien dat een wo-opleiding zelf kan bepalen of iemand kan worden toegelaten als hij bij een instelling voor hoger onderwijs, in dit geval een hogeschool, een P-diploma heeft verworven en geen vwo-diploma heeft. Er is geen automatisch recht, zoals dit het geval was tot een aantal jaren geleden.

Nu wordt hier expliciet vermeld 'propedeutisch examen'. Zoals hierboven al gemeld, is een hogeschool niet verplicht een P-examen in te stellen voor al haar hbo-opleidingen (Bachelor en Ad, zoals nu nog geldt). In de WHW is met het oog daarop geen apart lid in dit artikel opgenomen. Dat is naar onze mening een omissie.

Het klopt dat in de wetgeving niets wordt gezegd over de mogelijkheden voor iemand die een volledig Ad-diploma heeft, naast het volgen van een resterend programma om de hbo-bachelorgraad te kunnen behalen. Universiteiten grijpen dit aan, onder het motto: 'Wat niet staat vermeld, is niet mogelijk'. Vanuit het ongerijmde geredeneerd: 'Als de overheid dit had gewild, was er wel iets op dit punt geregeld'.

Echter, Ad-gediplomeerden kunnen teruggrijpen op het P-examen van de opleiding waartoe ze behoren. Universiteiten moeten dit ook begrijpen, lijkt ons, net als de VSNU als hun landelijke organisatie. Die groep kan niet anders worden behandeld dan de degenen die zich melden met een P-diploma, waar kennelijk op staat: behaald als Bachelorstudent...

Ad als opleiding: kijken wat er dan verandert

Kijken naar het verleden en naar het nu is zeer waardevol, maar vanaf volgend jaar is de Ad een opleiding. Universiteiten kunnen zich dan niet verschuilen achter 'geen hbo, geen echt hbo, het is maar een programma' en andere argumenten. Dus wat gaat de Ad als opleiding ons brengen...

De wetgever heeft nadrukkelijk gekeken naar wat de consequenties zijn van het opleiding worden voor de Ad. Daarbij is bewust gefocust op de propedeutische fase, het examen en het behalen van een P-getuigschrift. Er is ervoor gekozen om in de betreffende artikelen over deze onderwerpen in stand te laten, en niet aan te vullen met het begrip 'associate degree-opleiding', en alle andere verwijzingen weg te halen. Echter, er is niet besloten om expliciet te vermelden dat iets *niet* mag, erop vertrouwend dat er anders wel in de wet als formulering zoiets zou staan als: 'De instelling kan/mag iets wel doen'.

In juridische zin is de vraag of als iets niet in formele zin wordt verboden, het in de praktijk toch wel mag - zonder erop te worden 'afgerekend' of dat wordt verwacht te handelen in de geest van de toelichting die bij de wet wordt gegeven.

We pakken hier de passages uit die toelichting op de wet met de Ad als opleiding, en nemen de gelegenheid te baat commentaar hierop te geven:

1

"De positionering van de associate degree als zelfstandige opleiding heeft tot gevolg dat in principe alle bepalingen van de WHW die van toepassing zijn op opleidingen ook voor de associate degree komen te gelden. Het betreft onder andere de bepalingen rondom het toelatingsrecht en bepalingen omtrent de accreditatie. Na de verzelfstandiging wordt de kwaliteit van de opleiding apart beoordeeld en kunnen geen garanties meer worden ontleend aan de accreditatie van een hbo-bachelor. Daarvan wordt de opleiding immers losgekoppeld. Met accreditatie van de associate degree is inmiddels voldoende ervaring opgedaan, om dit verantwoord te kunnen doen."

Dit is hetgeen we al hebben gemeld. Het is een opleiding, niet als de Bachelor en Master, dus moeten alle zaken daarop worden losgelaten.

2

"De bepalingen betreffende het propedeutisch examen worden niet van toepassing op de zelfstandige associate degree-opleiding. Gezien de korte duur van een associate degree-opleiding kent deze geen propedeutische fase en dus ook geen propedeutisch examen. Studenten die onverhoopt na het eerste studiejaar stoppen, kunnen bij de examencommissie verzoeken om een verklaring waarin de tentamens zijn vermeld die met goed gevolg zijn afgelegd."

Een interessante formulering, kijkende naar wat de uitwerking hiervan is. Er staat dat het 'niet van toepassing' wordt verklaard. Je zou ook kunnen zeggen dat het hebben van een PF en PE niet wordt verplicht maar ook niet wordt verboden.

Echter, dit zou betekenen dat een Ad-opleiding die in de Onderwijs- en Examenregeling (OER) toch een PF en PE opneemt, niet kan terugvallen op een wettelijke basis. Iedereen die een dergelijk papiertje onder ogen krijgt, kan de waarde ervan negeren¹.

Wat staat er dan nog open als mogelijkheid, kijkende naar diezelfde WHW, als het gaat om het eerste leerjaar? Een poging.

---

¹ Los van dit alles kan niet worden ontkend dat de functies van de P-fase ook onverkort gelden voor de Ad-opleiding. Oriëntatie, selectie en verwijzing, aspecten die ook in het eerste leerjaar van een Ad aan de orde moeten komen. Kennelijk is de veronderstelling dat mensen voor een Ad met een duur van twee jaren absoluut zeker van hun zaak en hun keuze zijn, omdat de studiehORIZON zo kort is. Opmerkelijk. Of denkt men dat het organiseren van een uitreiking en het drukken van de diploma's wel heel erg veel meer werk met zich meebrengt? Is de waarde van het papiertje niet gewoon veel meer dan dat?

Wat te doen met de eerste 60 studiepunten?

De laatste zin van de toelichting biedt een prachtige kans om aan te slag te gaan: *Studenten die onverhoopt na het eerste studiejaar stoppen, kunnen bij de examencommissie verzoeken om een verklaring waarin de tentamens zijn vermeld die met goed gevolg zijn afgelegd.*

Deze optie is op zichzelf helemaal niet nieuw, dus de opmerking had niet per se behoeven te worden opgenomen. In artikel 7.11, lid 5 staat: *Degene die meer dan een tentamen met goed gevolg heeft afgelegd en aan wie geen getuigschrift als bedoeld in het tweede lid kan worden uitgereikt, ontvangt desgevraagd een door de desbetreffende examencommissie af te geven verklaring waarin in elk geval de tentamens zijn vermeld die door hem met goed gevolg zijn afgelegd.*

Het kan dus in alle gevallen zo zijn dat als een Ad-student de eerste 60 studiepunten heeft behaald, ook als hij niet uitvalt daarna, een verklaring kan worden uitgereikt waarin dit allemaal staat. De opleiding kan hiervoor zelf standaard kiezen, en er een feestelijke uitreiking aan koppelen.

Zeker de eerste-generatiestudenten en werkenden zullen de hogeschool daarvoor uitermate dankbaar zijn, omdat daarmee naar de achterban een signaal worden afgegeven: Het gaat goed!

Maar er is meer mee te doen. Daarvoor pakken we het volgende artikel uit de WHW, alvast aangepast voor de Ad als opleiding, als inleiding op de beschouwing over het studieadvies:

Artikel 7.8b lid 8

Voor de toepassing van dit artikel wordt onder «propedeutische fase» mede begrepen de eerste periode in een associate degree-opleiding of een bacheloropleiding in het wetenschappelijk onderwijs met een studielast van 60 studiepunten. Voor de toepassing van dit artikel worden onder «propedeutisch examen» mede begrepen de tentamens, verbonden aan onderwijseenheden in de eerste periode in een associate degree-opleiding of een bacheloropleiding in het wetenschappelijk onderwijs met een gezamenlijke studielast van 60 studiepunten.

Het gaat in dit artikel over het studieadvies: *Het instellingsbestuur van een bekostigde universiteit of hogeschool brengt iedere student uiterlijk aan het einde van diens eerste jaar van inschrijving voor de propedeutische fase van een voltijdse of duale associate degree-opleiding of bacheloropleiding advies uit over de voortzetting van zijn studie binnen of buiten de associate degree-opleiding of bacheloropleiding. In geval van een deeltijdse associate degree-opleiding of bacheloropleiding regelt het instellingsbestuur het tijdstip waarop dat advies wordt uitgebracht.*

De wetgever weet dat in het wetenschappelijk onderwijs de bacheloropleiding geen PF behoeft te hebben, dus er is geen wettelijke verplichting. Daarom wordt in dit lid 8 apart vermeld dat voor de toepassing van het artikel ook kan worden uitgegaan van de eerste periode waarin 60 studiepunten zijn te behalen. Nu komt daar de Ad-opleiding bij, die volgens de wetgever in dit geval geen keuze heeft en simpelweg geen PF heeft.

Maar omdat men wel wil dat Ad-studenten aan een norm moeten voldoen om aan een negatief bindend studieadvies te ontkomen, wordt hiervoor ook een beroep gedaan op 'de eerste 60 punten'. Deze fase krijgt daarmee toch een formele status nl. bepalend voor het kunnen uitbrengen van het BSA, ook zolang als deze eerste 60 punten nog niet zijn behaald.

Opmerking:

De wetgever is in dit opzicht niet altijd consequent bezig. In artikel 7.30 wordt gesproken over het gaan doen van de post-propedeutische fase van een opleiding en dat dit alleen maar mag als het P-examen is behaald: *“Voor de inschrijving voor een bacheloropleiding na het propedeutisch examen geldt als eis het bezit van een getuigschrift van het met goed gevolg afgelegde propedeutisch examen van die bacheloropleiding of van het met goed gevolg afgelegde propedeutisch examen dat die bacheloropleiding en een of meer andere bacheloropleidingen gemeen hebben.”*

Eigenlijk heel opmerkelijk omdat vanwege de studeerbaarheid (en wetende dat niet alle normen voor een BSA de volle 60 punten omvatten) overal iedereen gewoon aan het tweede jaar mag beginnen als nog niet alles van de P is gehaald. De wetgever weet dat ook omdat een BSA nog voor de eerste keer kan worden afgegeven zolang de 60 punten niet zijn behaald, en omdat deze student in het tweede studiejaar heus niet alleen zit te werken aan de ontbrekende p-onderwijseenheden...

Daarom staat er verder op in het artikel: *Met inachtneming van het terzake bepaalde in de onderwijs- en examenregeling kan de examencommissie, in afwijking van het eerste lid, aan degene die is ingeschreven, op zijn verzoek, reeds de toegang tot het afleggen van een of meer onderdelen van het afsluitend examen verlenen voordat hij het propedeutisch examen van de desbetreffende opleiding met goed gevolg heeft afgelegd.*

Echter, geen spoor van de gelijkwaardigheid van de P en de eerste 60 punten van de opleiding...

En daarnaast gaan we er maar vanuit dat het 'afsluitend examen' al begint in de eerste weken van het tweede leerjaar, als de eerste tentamens eraan komen...

Even iets specifiek: Studieadvies als Ad en B een gemeenschappelijk eerste jaar hebben

Een punt dat we hier kunnen meenemen, is wat er mogelijk kan gebeuren als een hogeschool besluit de Ad- en Bachelor-opleidingen (toch nog) een gemeenschappelijk eerste leerjaar te geven – omdat ze sterk verwant zijn en het werkveld qua beroepen een verticale structuur kent.

Een student in een van beide opleidingen kan advies met daaraan gekoppeld een afwijzing krijgen en dan staat in de wet: *"Het instellingsbestuur kan de afwijzing uitstrekken tot opleidingen die met de desbetreffende opleiding het propedeutisch examen gemeen hebben."* Voor alle duidelijkheid: Als er geen P-examen is (en voor de Ad wil de overheid die niet hebben), dan geldt hiervoor ook de eerste 60 studiepunten.

Gaat de hogeschool dan een afwijzing voor de Ad uitstrekken tot die Bachelor? Betekent dit dat met een afwijzing voor de Bachelor ook een inschrijving voor de Ad wordt geblokkeerd? Heeft dit ook nog te maken met de normen die aan een afwijzing voor de Ad resp. Bachelor zijn gekoppeld?

Twee aanbevelingen

Op basis van hetgeen hierboven aan de orde is gesteld, doen we een tweetal aanbevelingen.

Voor de Ad: BSA in voorkomend geval pas na twee jaar...

Het is opmerkelijk dat er geen PF mogelijk is, met de daarbij behorende functies, maar dat er wel een instrument aan de hogeschool wordt gegeven om de functie 'selectie' in te vullen. Deze toch wel wat negatieve benadering is jammer, zeker vanuit de invalshoek van de studenten.

Het zou voor de hand hebben gelegen om te gaan experimenteren met een andere vorm van een dergelijk studie-advies, als men dan toch uitgaat van het korte karakter van de Ad. Er zou kunnen worden onderzocht of dit advies kan worden gegeven na twee jaar, als de Ad onverhoopt nog niet is afgerond en de kans op afstuderen sterk is gereduceerd.

Een van de redenen daarvoor kan worden gevonden in het feit dat op basis van de wetgeving er voor elke student financieringsarrangementen zijn voor een periode van 4 jaren. Elk jaar dat langer over de Ad-opleiding wordt gedaan, heeft consequenties voor de tijd die overblijft om een resterend programma te volgen voor het behalen van de Bachelorgraad².

(Hierover zal binnenkort een apart PamflAd verschijnen, met een nader voorstel.)

Gebruik verklaring na 60 punten

Het laten vallen van de PF voor de Ad-opleiding mag niet leiden tot het inperken van de mogelijkheden voor de studenten. Een Ad is net als de Bachelor een hbo-opleiding, ieder op z'n eigen niveau, niet meer en zeker niet minder qua kwaliteit.

Voorkomen moet worden dat studenten die in het achterhoofd een doorstroom naar de wo-bachelor hebben, met het oog daarop een geforceerde keuze voor de bacheloropleiding maken – alwaar wellicht tijdens de hbo-studie blijkt dat het beter is in het hbo te blijven, en dan de weg te kiezen via de Ad (als een Master het uiteindelijke doel is)

Daarom wordt aanbevolen om aan de universitaire wereld duidelijk te maken dat ook de '60-punten-verklaring van de Ad-opleiding' eenzelfde waarde heeft als het P-diploma resp. eenzelfde verklaring bij de bacheloropleiding.

² Niet relevant voor dit te scoren punt, maar door de loskoppeling van de Ad kan het meer gaan voorkomen dat de route naar de Bachelor via de Ad meer dan vier jaren vergt. Er is dan ook nog maar steeds voor vier jaren bekostiging voor de hogescholen en ook de student zit vast aan allerlei regelingen die van invloed zijn op de zelf te maken kosten.